

Nr 954

**av herr Korpås m. fl.
angående utvidgningen av Remmene skjutfält.**

Den 12 maj 1971 beslöt riksdagen med bifall till försvarsutskottets hemställan (FöU 1971:9), att Remmene skjutfält i Gäsene, Herrljunga och Vårgårda kommuner i Älvsborgs län skulle utvidgas från nuvarande ca 800 till ca 1 800 ha. Som grund för utskottets betänkande låg prop. 1971: 110 samt motionerna 1971: 1237 och 1971: 1274. Vid riksdagens beslut ej kända eller beaktade omständigheter motiverar, att frågan får en ny belysning och att det fattas kompletterande beslut.

I prop. 1971: 110 noterar departementschefen det starka motståndet från såväl kommuner som markägare. Motståndet före riksdagens beslut synes efteråt ha utvecklats till förtvivlan. Till detta synes ha bidragit, att man anser, att riksdagens beslut grundats på otillräckliga eller felaktiga informationer. Vidare synes man anse sig ställd åt sidan av olika myndigheter, såväl före som efter riksdagens beslut. Under alla omständigheter finns i bygden ett kompakt motstånd mot varje uppgörelse, och expropriationen får genomföras under sämsta tänkbara förhållanden. Folket i bygden har inte bett om den behandling det blivit utsatt för. Skulden till den olyckliga situationen ligger hos samhället och ytterst hos riksdagen. Riksdagen måste nu fatta vissa kompletterande beslut, för att inte bygden och den sak bygden skall lida för tillfogas större skada än nödvändigt.

Full klarhet i om fältet är nödvändigt

Skjutfältet är i första hand avsett för I 15 i Borås. Då det i pågående diskussion efter försvarsutredningens betänkande inte finns klarhet om utbildningsförbandens framtida placering i Västsverige, bör man vänta med för befolkningen så allvarliga ingrepp, som utvidgningen av Remmene skjutfält innebär, tills full klarhet vunnits.

Klarhet om framtida flygleder

En annan faktor som motiverar försiktighet är att skjutfältet rikskerar att ligga inom terminalområde och flygsträckning för det nya västsvenska storflygfältet. Klarhet måste vinnas här, innan för bygden oåterkalleliga åtgärder vidtages.

Oklar kostnadsbedömning

Vid utredningen synes man inte ha tagit hänsyn till alla kostnadsfaktorer. Bl. a. har länsstyrelsen nyligen givit tillstånd till kommersiell grustäkt vid Grytåsen i Hjälmryd inom utvidgningsområdet. Det torde bli fråga om inlösen av mycket stora mängder grus av god kvalitet.

Rikedom på fornminnen

Området har i gångna tider som nu varit kulturellt rikt. Fornminnena är många och av stort intresse. Dessa måste rimligen grävas ut på statens bekostnad, och det kan vara fråga om års arbete. Erfarenheterna från det nuvarande fältet visar, att det inte går att bevara dem. Befolkningen i bygden berättar om att många fornlämningar tagits bort eller skadats inom det nuvarande området.

Vägfrågan

Då det nuvarande fältet genom beslut av riksdagen 1898 exproprierades inom Jällby, Kvinnestads och Remmene socknar, ställdes krav från jordägare på ersättning för mistning av en väg, som från trakten av Jällby kyrka ledde genom det exproprierade området till Vårgårda järnvägsstation. Kronan förklarade sig då beredd att som ersättning anlägga en väg utmed skjutfältets östra gräns till järnvägsstationen i Remmene, vilken väg skulle få begagnas av ortens befolkning. Denna väg har trots återkommande påstötningar inte kommit till stånd. Det område, där vägen skulle ha dragits, faller nu inom det utvidgade fältet, men skyldigheten från kronans sida står rimligen kvar. Den finns inte redovisad i underlaget för riksdagens beslut 1971. Utökningen av fältet förstärker behovet av nya förbindelseleder mellan bygder, som av ålder varit en enhet men nu stympas och delas.

De sociala konsekvenserna

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har förklarat "att det från allmänna planeringssynpunkter inte finns något att erinra mot en utvidgning av Remmenefältet även om *vissa sociala synpunkter* (kurs. av motionärerna) kan åberopas mot en utvidgning". Departementschefen skriver, att antalet direkt berörda personer är ca 25. Antalet 25 är de som bor inom det område, som skall bli skjutfält. Antalet som är direkt berörda genom att de förlorar sin försörjning eller sin trygghet av annat slag, är omkring 300. Indirekt drabbas en hel bygd. När den centrala länsmyndigheten kallar detta för *vissa sociala konsekvenser*, som man inte tillmäter större betydelse, förstår man, om bygdens folk anser, att människorna tappats bort vid handläggningen av detta ärende. Depar-

tementschefen skriver också, att han tar hänsyn vid sitt bedömande till att länsstyrelsen i Älvsborgs län *inte har något* att erinra mot utvidgning av Remmenefältet. Länsstyrelsen i Skaraborgs län hade samtidigt avstyrkt en alternativ placering där. Man frågar sig, om det är rimligt, att bygdens öden skall få avgöras av vem som för tillfället är den beslutande i en länsstyrelse.

Ytterligare utvidgning

Chefen för armén begärde, att utvidgningen skulle omfatta 1 500 ha. Kraven var från början ännu långt högre. "Med hänsyn till det starka motståndet från berörda kommuner och markägare" (departementschefen) utgick försvarets fastighetsnämnd från den mindre utvidgningen 1 000 ha. Inskränkningen torde emellertid lika mycket belysa det omöjliga i att lägga in ett modernt skjutfält i detta trånga område. Ingen punkt på det utvidgade fältet ligger mer än 5 km från västra stambanan. Som närmast går fältet fram till 300 m från banan vid Remmen kyrka. Avståndet till själva samhällsbebyggelsen i Herrljunga är ca 2 000 m. Överskjutningar har varit vanliga vid användningen av det nuvarande fältet.

Hur kommer bygden att se ut, om man tar ytterligare områden? Tryggheten mot en sådan utveckling skulle ligga i departementschefens ord, att han "inte räknar med att något beslut under överskådlig tid skall fattas om ytterligare utvidgning av fältet genom tvångsförvärv. De militära myndigheterna måste vara beredda att godta de inskränkningar i fältets användbarhet som föranleds av den nu förordade begränsningen av utvidgningen." Detta departementschefens uttalande tycks ha varit huvudmotiveringen för försvarsutskottets tillstyrkande. För folket i bygden ger det inte trygghet. Försvarsmakten har begärt ett avsevärt större fält, och de militära behoven minskar rimligen inte med vapenteknikens utveckling.

Så kommer som avgörande departementschefens ord: "Jag anser dock i likhet med fastighetsnämnden att staten bör förvärva mark även utanför det nu aktuella utvidgningsområdet när sådan mark frivilligt bjuds ut till salu. Härigenom kan övningsförhållandena på sikt ytterligare förbättras samtidigt som det måste innebära en klar fördel för markägarna att veta att staten är beredd att köpa deras gårdar, om de önskar sälja." Folket upplever, att man först förstör bygden genom utvidgningen och därefter erbjuder dem som anser, att de måste flytta, att "frivilligt" sälja sin mark för ytterligare utvidgning av skjutfältet. Då blir det ytterligare vantrivsel och ytterligare frivillig försäljning. Varje för skjutfältet meningsfull utvidgning måste komma att ta själva kyrkbyarna med kyrkor i Jällby och Landa.

Olycklig handläggning även efter riksdagsbeslutet

Känslan av otrygghet inför framtiden har förstärkts av handläggningen efter riksdagens beslut. Den av regeringen utsedda skjutfältsdelegationen har låtit värderingsmän av för folket oklar status gå runt och mäta och bedöma fastigheter långt utanför det utvidgade skjutfältet, även långt på andra sidan om västra stambanan, utan att föränmäla sig och utan att ta hänsyn till om det finns någon hemma eller inte. Det är betecknande för stämningen i bygden men också för myndigheternas handläggning av denna oerhört ömtåliga fråga, att 129 berörda markägare i en av alla undertecknad skrivelse till departementschefen begärt, att en av de tre i den utan kontakt med bygden utsedda skjutfältsdelegationen skall bytas ut.

Konsekvenserna för hela bygden

Departementschefen antyder svårigheterna för de tre berörda kommunerna Gäsene, Herrljunga och Vårgårda genom skjutfältets utvidgning. Problemen av social och ekonomisk natur torde bli så stora, att det inte räcker med propositionens antydning om ersättningsbostäder och hjälp att skaffa nya jordbruk. Samhället måste göra en totalbedömning av hur skadorna skall mildras och av hur de militära aktiviteterna på sikt skall kunna uppfattas som en del av bygdens nya liv. För det krävs insatser av en helt annan omfattning än de som tagits upp i omkostnaderna för själva skjutfältets utvidgning.

Hemställan

Vi hemställer

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en bedömning av huruvida nya förhållanden inträtt på försvarsorganisationens eller andra samhällslivets områden, som kan motivera en omprövning av riksdagens beslut den 12 maj 1971 beträffande utvidgning av Remmene skjutfält,
2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en ny anslagsberäkning med alla de kostnader inräknade, som måste åvila samhället i samband med utvidgningen,
3. att riksdagen begär, att Kungl. Maj:t låter utarbeta sådana anvisningar för genomförandet av riksdagens beslut beträffande Remmene skjutfält, att exproprieringen kan genomföras i samförstånd med bygdens befolkning och vara en modell för framtida åtgärder i liknande fall, samt
4. att riksdagen i avvaktan på Kungl. Maj:ts förslag enligt punkterna 1—2 ovan beslutar uppskjuta förverkligandet av sitt beslut beträffande Remmene skjutfält av den 12 maj 1971.

Stockholm den 26 januari 1972

STURE KORPÅS (c)

ARNE ANDERSSON (m)
i Ljung

OLLE ERIKSSON (c)
i Ulfaby

ROBERT DOCKERED (c)

RUTH ANDERSSON (s)
i Lerum

ELVER JONSSON (fp)
i Alingsås